

IDENTIFICAREA TIMPURIE ȘI INTERVENȚIA ADECVATĂ ÎN CAZURI DE BULLYING

Școala joacă un rol important în viața cotidiană a copiilor noștri și, la fel ca în cazul programei școlare, se așteaptă să îi învețe pe copii să gestioneze sentimentele și experiențele negative și să facă față agresiunii și bullying-ului. Indiscutabil, școala este cheia pentru dezvoltarea cognitivă și sănătatea mintală și emoțională a elevilor. În prezent, școlile sunt considerate atât „un spațiu educațional și pentru dezvoltare personală, transfer și conservare de cunoștințe” cât și o „instituție educațională, un mediu protejat, un spațiu de viață, un tărâm al experienței, o autoritate de socializare, un instrument de selectare și o instituție de reproducere a societății” (Blömeke S & Herzig B, 2009). Ca o construcție pe mai multe straturi, școala impune cerințe foarte diverse dar, în orice caz, foarte ridicate către principalii săi trei piloni de susținere – elevii, profesorii/educatorii și părinții.

Când devin elevi, copiii se confruntă cu sarcina de a-și găsi locul în noua lume a instituției școlare extinse, cu toate structurile și regulile sale. Ei trebuie să învețe și cum să construiască relații și să-și formeze un simț al apartenenței la spațiul său intern și la conviețuirea în comunitate împreună cu grupuri și indivizi diverși. Copiii trebuie să învețe „cum să se adapteze unul la altul, să accepte și să respecte regulile, să dea naștere și să pună în aplicare propriile idei într-un mod corespunzător, să fie capabili să gestioneze dezamăgirile și constrângerile”. În calitate de instituție educațională, școala stabilește o gamă de cerințe specifice: performanțele școlare ale elevilor sunt în mod sistematic inspectate, examinate și comparate cu ale celorlalți. Deloc surprinzător, așteptările și presiunea percepută în ceea ce privește realizările, precum și stresul legat de acestea pe de-o parte și un climat școlar negativ în general, de cealaltă parte, sunt factori importanți care facilitează bullying-ul în școală.

În funcție de resursele personalității lor, de mediul de proveniență cultural și social și de circumstanțele vieții, elevii sunt echipați în mod diferit să facă față provocărilor personale. Odată cu debutul vieții școlare a copiilor părinții să confruntă și ei cu provocări complet noi. În timp ce încă este cea mai semnificativă resursă socială, educațională și fizică pentru copiii lor, ei trebuie să-și pună un fel de ‘cămașă de forță’, pentru că școala va determina viața de zi cu zi a copiilor lor, și astfel a familiei lor, pe o perioadă lungă de timp. Dacă părinții vor fi capabili să-și sprijine emoțional copiii, dacă vor reuși să aprecieze perspectiva copilului,

aceasta depinde de o serie de factori și experiențe timpurii. Experiențele lor personale, resursele de timp disponibile și, posibil, o presiune internalizată de a performa, transferată asupra copiilor, pot afecta sprijinul oferit de unii părinți.

În calitate de profesor sau specialist în domeniul educației, vi se cere să fiți activ atât în prevenirea bullying-ului și violenței în școală, cât și în intervenții adecvate în cazul în care apar situații de bullying. Fiind conștient de și atent la semnele și semnalele din partea unor elevi individuali sau grupuri din cadrul clasei/școlii, vă poate ajuta să recunoașteți și identificați timpuriu semnele situațiilor de bullying. Recurgerea la o poziție de conștientă și observație sensibilă a interacțiunilor sociale din clasă, fiind în același timp deschis, nepărtinitor, dând dovadă de tact și susținere în reacțiile voastre, vă va îndruma în evaluarea situației. Astfel puteți evita subestimarea și reacțiile exagerate la potențialele semne ale cazurilor de bullying. Păstrarea dinamicii grupului în centrul atenției vă va ajuta de asemenea să deosebiți comunicarea zilnică și relațiile interpersonale, respectiv conflictele legate de bullying. Mai frecvent decât ar fi de dorit, răspunsul adecvat vine prea târziu în cazul în care se stabilește, sau chiar se escaladează, incidența bullying-ului.

Cea mai caracteristică trăsătură a bullying-ului este relația de putere asimetrică și dezechilibrată dintre cei care agresează și cei care sunt agresați. În plus, nu este ocazional sau un eveniment singular, ci un tipar comportamental care se repetă în timp împotriva aceleiași persoane cu o diferență evidentă de putere. Prin diverse acte de bullying, elevul mai puternic țintește în mod sistematic, intenționat și crud să rănească, să sperie sau să intimideze persoana mai slabă. După cum am menționat mai sus, nu este o simplă tachinare. Contrar miturilor larg răspândite despre autoapărarea victimei, victima nu se poate apăra prin propriile eforturi. Bullying-ul nu se oprește de la sine fără intervenție din exterior (Gugel, 2014). Olweus a făcut diferența între trei tipuri de bază de comportament tip bullying: • fizic: lovire, împingere, pocnire, ciupire, constrângerea celuilalt elev prin contact fizic • verbal: amenințări, tachinare, insulte, bătaie de joc, șantaj, poreclire, împrăștierea de zvonuri și minciuni • emoțional/psihologic: excluderea intenționată a cuiva dintrun grup sau activitate, manipulare, ridiculizare..

Simptomele situațiilor în care un elev:

- Lipsește des de la școală sau întârzie;
- Are probleme cu temele școlare și o scădere vizibilă a notelor;

- Este deseori singur și exclus de către restul elevilor din activitățile de grup în timpul pauzelor;
- Este pârît și nu este luat în serios de către ceilalți, de ex.: neapreciat din cauza aspectului său;
- Este ales ultimul în jocurile de echipă;
- Devine retras, pare supărat, nefericit, încordat, înlăcrimat, abătut sau neajutorat;
- Arată semne de schimbări neașteptate de dispoziție, de ex.: este tăcut, ursuz, retras;
- Devine deosebit de emoționat când trebuie să vorbească în fața întregii clase;
- Apare cu tăieturi, contuzii sau alte leziuni inexplicabile, haine sau obiecte personale rupte sau deteriorate;
- Deseori stă în apropierea unui adult.
- Refuză să spună ce nu este în regulă.

Instrumente pentru Identificarea timpurie și intervenție adecvată În cazuri de bullying

Pasul 1: Opreți bullying-ul

Pasul 2: Sprijiniți victima agresiunii în așa fel, încât să-I permită redobândirea controlului asupra emoțiilor sale și „menținerea imaginii”(“save face”)

Pasul 3: Abordați agresorul, spunându-i comportamentului de bullying pe nume și explicând de ce este inacceptabil acest tip de comportament

Pasul 4: Responsabilizați spectatorii/observatorii prin apreciere sau informații referitoare la felul în care să acționeze în viitor

Pasul 5: Impuneți consecințe logice, non-violente.

Pasul 6: Dacă este posibil, discutați ulterior cu victima agresiunii pentru a vă asigura că bullying-ul s-a oprit.

Abordările de alternative practice pentru adresarea agresorilor cuprind:

Punerea la dispoziție și implementarea unor reguli clar definite pentru a pune în practică „consecințe” corespunzătoare pentru cei identificați ca persoane care au agresat pe cineva. Acestea pot varia de la pierderea unor „privilegii” sau impunerea unor „sarcini”, la detenție și suspendare sau exmatriculare de la școală.

Consilierea poate include **discuții informale** cu agresorul în vederea schimbării comportamentului său. Sau ar putea implica o **abordare mai structurată** dintre care s-au sugerat două:

- **Abordarea de ne-înviniure.** Această abordare necesită adunarea grupurilor de copii care cuprind agresori. În mod normal vor fi implicați un număr de copii cu influență pro-socială. Se va descrie încercarea prin care trece victima, iar grupul este lăsat să vină cu o soluție responsabilă. Rezultatul este monitorizat atent.
- **Metoda îngrijorării împărtășite.** Aceasta necesită din partea consilierului împărtășirea cu membri individuali ai grupului a îngrijorării sale pentru „victimă” și provocarea unei promisiuni de acționare într-o manieră specifică și pozitivă în interacțiunile ulterioare cu victima. Aceasta se efectuează într-o manieră neamenințătoare.

Cum să intervenim?

În fiecare școală din România există o comisie specială cu responsabilitatea principală de prevenire a tuturor formelor de violență în cadrul școlii. Comisia constă dintr-un profesor, un membru al echipei de conducere a școlii, un membru din cadrul personalului auxiliar al școlii și un reprezentant al elevilor.

Această comisie trebuie informată ori de câte ori are loc un incident de bullying în cadrul școlii, care trebuie abordat. Cu toate acestea, când vine vorba de bullying, trebuie să luăm în considerare că foarte puțini profesori din România sunt conștienți de problemele legate de acest fenomen. Deseori acesta este motivul pentru care ignoră comportamentul de bullying, care nu este abordat în mod adecvat la nivel de școală. Nu există politici care să se adreseze fenomenului de bullying în școlile românești. Foarte puțini profesori au acces la programe de dezvoltare care ținesc această formă specifică de violență. Nivelul de cunoștințe cu privire la problemele de bullying este destul de scăzut și nu există programe specifice, bazate pe școală și recunoscute la nivel național pentru prevenirea fenomenului de bullying. Din această cauză intervențiile în cazul situațiilor de bullying sunt destul de izolate.

Contextele școlare diferă mult de la o țară la alta. Cu toate acestea, toți copiii au arătat o perspectivă similară asupra lumii, indiferent de locul în care trăiesc, cresc și studiază. Acesta este modul în care noi, ca adulți, putem auzi nevoile și preocupările lor. Experiența bullying-ului și a violenței, în mod implicit, lipsește copiii de putere, fiindu-le încălcate drepturile de bază tocmai în locul în care ar trebui să se simtă protejați și în siguranță. Școala este locul în care copiii fac primii pași spre independență, se întâlnesc cu

oportunități esențiale de colaborare cu ceilalți și de conformare la regulile generale de comportament uman. Din acest motiv este esențial ca educația, ca parte a sistemului de servicii, să fie deschisă să răspundă nevoilor și dificultăților copiilor în această perioadă foarte delicată a dezvoltării umane. Copiii care trec prin experiența abuzului, au dreptul la a fi sprijiniți în recuperarea lor fizică și psihologică, respectiv în reintegrarea lor socială (Art. 39 din Convenția cu privire la drepturile copilului).

În conformitate cu Convenția, abordarea orientată spre copil dorește să permită copilului să-și dezvolte propriile deprinderi de rezolvare a problemelor într-o manieră sigură și respectuoasă, încurajând astfel cooperarea, dezvoltarea unor deprinderi de viață, capacitatea lor de auto-organizare și în special să-i responsabilizeze. Responsabilizarea este văzută ca procesul prin care omul învață să dobândească controlul asupra propriei sale vieți și asupra resurselor, prin autoorganizare. În consecință copilul se simte în siguranță, încurajat, fericit, responsabil în cadrul comunității și din acest motiv bunăstarea lui crește semnificativ.

Bibliografie:

Animus Association Foundation (2016). *LISTEN! What children have to tell us about bullying and safety at school*

Blömeke S & Herzig B (2009). *Schule als gestaltete und zu gestaltende Institution – ein systematischer Überblick über aktuelle und historische Schultheorien.*

Council of Europe (2013). *Gender Equality Strategy 2014- 2017. Factsheets: Combating gender stereotypes and sexism in and through education.*

Profesor DORINA ZIMBILSCHI

CJRAE Tulcea